

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

20732

Öland

Ventlinge

20732

Sjöman, Gölle. 1950

6/6

ULMA:s fågel. N 24 Höstarbete.
Tröskning och malning

10 bl. o

N-1.

Landsmåtsarkivets frågelista, M. 24.

Öland.
Ventlinge.

Höstarbete, Tröskning, Malning, Höstsädd.
Höstarbetet började så fort värgseln var slutförd med att plöjja upp Råg vete å hornåkrar som nästa vår skulle besås med vårsäd, Träden där Rågen å Vetet skulle säas, gjordes i ordning i slutet av juni månad, för att kunna vara färdig till första tiden i September månad, närmare bestämt 10 september, då var lockmätan färdigspunndna på marken, så fort man kom in i andra veckan i september, så blev all höstsidesjord över spunnen med ett tunt lockmät, underligt nog, såg man efter så kunde man få se, 100 på 100, tal små griska spindlar vara i värksambet, å spinna från solens uppgång till nedgång, detta spindelnät låg å liksom dallrade då daggen låg på marken, vilket såg ut som små gristrande diamanter i solen fast mycket små, sedan sädden var värkställd så var allt borta, även småspindlarna. Sedan höstsädden var slutad.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24

n. 24

Landsmålsarkivets frågelista. M. 24.

Öland.
Ventlinge.

2

Så var att fortsätta höstplöjningen tills den var slutförd, sedan uppställningen av potatisen skjett. Omrädd i föregående. M. 23 lista. så kom trösket, i gammal tid med handslaga, å i senare tid med häst å oxdrivna tröskväggar, så i nuvarande tid - Gjorde å ångtröskor, vad nästa uppfinning ämnar att hoppa från åt blir väl de man får se så smärningom, om man lever, så fort någon säd var tröskad så var att börja mala å de små Ölandskvarnarna till både folk å kreatur, mest till jödsjuren, för att få dem färdiga till framemot jul om man tänkte få slakta till jul, i alla värsta fall fick man klara sig med lamm, å Gås-ungar, samt villt såsom någon Stjort, harar å sjöfogel, Tomhänt var man i alla fall ej inför julen, fans bara kret kulor å nagel, så viste man nog råd att skaffa kött till både sig själv å många fler. over julen.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24

n. 3.

Landsmålsarkivets frågelista - M. 24.

Öland.
Ventlinge.
3

Är gammalt Ute å Råg såddes ej, ty mask ville
gjärna äta de utsädet, utsäde av ny sjönd
passade bäst samt användes alltså. Latariet
hörd igång tröskorna. Sammel slagorna, samt
Alma gjorde i årdning såkraret / sashäppan /
De trädesbruket skedd, fick ej gödseln
ligga på åkern å torke, utan måste så fort
den var uthörd, skulle den nedmyllas för då
vätte säden bäst idän, å mask uteblev.

I gamla dagar skulle träden köras 24 Augusti - Bartolamäi.
för att ej ogräset skulle få övertaget
Ångar å hegar gullsedes upp där så behövdes tidigt
på våren, så fort snö å is gott sin kos.

Dän borde som begagnade himlavatvet till
redskapsbod han fick sällan vara i fred för
spreglosor från både gamla å unga, även barnen
varmed häruti så gott de förmäde, han fick sällan
något riktigt lugn, svårt hade han att få sina
sig tillvätta med vad han behövde, så till sist måste
han bli som de andra i bylaget.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24

11-4.

Landsmålsarkivets frågelista. M. 24.

Öland.
Ventlinge.

6

En kil i yrskaflet, om den var alldeles så liten, gjord av en grov spik, utvårten ^{tagen av} upprutten lirkista från en främmad kyrkogård, var ett ofelbart medel att kunna holla ris å buskar nere med en sådan yxa, som hade en sådan klenod inslagen i skaftet. ^{den var} hela året var en sådan yxa i bruk, tillant till vänner å bekanta lång väg bort. Höst, vinter å tidig vår var en mycket opasslig tid för redskapen av alla slag, att ligga ute å skräpa, å reutna, ^{de} var naturligtvis ingen riktigt klok mann, såm tåt sina tillhörigheter ligga skräpand på ett sådant sätt. ^{På} årdar å hvar var redskap som skattades högt för, 75 å 80 år sen, de var ej tänkbart att dessa saker skulle ligga under ber himmel vid jul, än näj så langt skulle man ej kunna drömma.

För de mesta var bönderna ibygen rätt så årdningsamma om sina tillhörigheter, men någon fans dock likaväl som belade ibland.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24

nr. 5.

Landsmålsarkivets frågelista. M. 24.

Öland.
Ventlinge.

5

XX

att Jerusaläms skomakare, hude ett öga till de där i Öland
varande väderkvarnarna, talte gammalt folk om,
om de inte voro ställda i kors de hädjeda, inföll,
isgumerhet under de större hädjerna, samt i kryss-
sax om vardagarna de de ej voro i bruk, i annat
fall hände sig ^{att} om han hade tid, så ville han
gjärna bryta av vingarna av de kvarnar som
ej voro ställda i vederbörlig årdning, jag minns
i min barn^{dom} hur noja en del gamla bönder voro
med detta ^{de} som hade egen kvarn isgumerhet,
på den tiden voro väderkvarnar fimmades
i Utenlinge by, nu endast en, vilken jag ägt äger ännu.
Då man malade en lördag till bröd, så fäst ej allt
mjölet tagas hem, utan en liten handskuffel som hörde
till i kvarnen för malningens skull, ^{där} skulle lemnas
ett par ^{fulla} händer mjöl, av bästa mjölet till skomakaren
om han vid genomresan tillade in i kvarnen.
Dette troddes fullt ä fast under hela
första delen av 1800-talet och sedan långt förut.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950

ÖL. VENTLINGE

Frgl. M 24

m. 6.

Landsmålsarkivets förelista. M. 24.

Öland.
Ventlinge
6

De tröskningen började så var de slut med den goda
morgonsömnen ty trösket började strax vid tvåtiden
på morgonen samt började upp kl. 6.00. En vacker präst
å klan Marron vid kl. 3 tiden på morgonen var något fint
att höra slogsjungen från en hel by kran ej fattes, moste
höras (var en riktig musik). början gjordes då
utlöste avtröskades, så blev ^{de} fortsättningen.

Slaven tröskades från först i september till Mikaelmäs
kommet kom till efter eller vid släddvitiden 16 okt
var slut merändels 23. klemens, sedan börjades
lite med Råg å vete män jömdes till efter Nyår
till efter 20. de. dag knut, de var en arbetsam tid, sålänge
slagarna voro igång här på Öland.
i rätta gamla tiden ansågs förte advänt,
där som de ej slutat, var, å blev helt utskattad,
något senare kom Bänderna på att tröska Korn å vete
å haure, från halva september, till först i advänt
samt jömda Rågen till kort efter 20. dagen, detta
blev ej så härjigt som att holla på från vete å Rågsådden
först i September.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950

ÖL. VENTLINGE

Frgl. M 24

Landsmålsarkivets frågelista . M. 24.

Öland.
Ventlinge
7

Dät sades att Lusia släkte trösklyktan
så de fick låv att bliva slott dän tiden.

Tröskhälg kallades tiden ^{tiden!} från Lusia å till jult,
förde mästa var då fritt allt över, ävenså ända
till knutdagen var över, de var en rätt long flyttstråk.
alla hälsöftnas visades resvärt för, då var slagen stilla,
Då slagtröske någick i Lusia moste ^{na} en smörgås med ost
jänte 2 a 3 suprar allt på mann bestis av bonden för att
ej kränka gammal tradition, trysket skulle ju nu
upphöra män så blev allt gott a väligän.

Lusse Otta, Lussenatt, Lussi-tidi. m.m.

trösktiden var alltöver vid 2 tiden, Tröskarbetet
var nästan eftersökt, egentligen var de ett trevligt arbete, utom
att tröska svarthavre, dän var som att banka
på en ullsäck, ^{var} mycke tungarbetad, eljest var de
andra sädeslagen rätt så tätta, då di vore väl mogna
å torra, lite extra bjudning vankades varje tröskdag
män då gick ^{de} bra, kalas blev alltid vid sluttrösket.
en enstaka sup å en smörgås, gjorde god uppmuntran.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950

ÖL. VENTLINGE

Frgl. M 24

n. 8.

Handsmälsarkivets frågelista . M. 24.

Öland.
Ventlinge.

8

En annan mod av tröskning fanns också, ^{fr}Hyeroner
ätogo sig på en större gård hela trösket från början
till slut, kallades spanntroska, d.v.s. så mycket
på skäppa, jämte så många stycken på varje råg-
halmskärve väl repad å bunden, tex 8 stycken
förkärve för uppgrjord vara samt så många
skilling på skäppa renkastad säd, tex 8-9
skilling sjäppan, alltefter överenskommelse,
män allt nog härpengar å tröskpengar tillsam-
manräknade så blev en någorlunda jämn förtjänst,
^{man} ~~samt~~ fick råda sig å varje sida, för de mästa var ett
målmät om dagen inberäknat, samt ett halvt styck
brännvin, samt ost å bröd vid vart sädeslags
slut, vore de dubblige tröskare, så bestod bonden
maten för dagen, till genjälld buro tröskarna
uppr säden å vind å magarin, mot en extra mullre som bestods-
Lyskatargröten dän var tvärsäker alltid
jämte krogkattor ^{vid} sista travens tröskning
bestods en sup kansje två, samt smör å bröd å ost,
man kan vare säker att de nyskarna blevo bulltade så dät förslag.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950

ÖL. VENTLINGE

Frgl. M 24

11-9. Landsmålsarkivets frågelista. M. 24.

Öland.
Ventlinge.

9

Att holla slagljudet var att holla Takst så att ej
något haltande förmärktes, 3 personers tryck
var mycket trevligt att höra på även två,
då 3 tryckade sade slagorna Tröj. bärser å väst
tröj böxer å väst, då två tröskade sade slagorna en-te-
en-te-sente. fyra tryck - mät me skäppa - mät
me skäppa — mät me skäppa.

då en tröskare fy-fy+fy-fy. Tomter å Tröskning
gick ej riktigt bra tillsammans efter vad gammalt
folk berättat en gång kom en liten mycket liten Tomte
till en bondgård å bad att få låna en slaga, mån bonden
svarade att han skulle nästa dag hava 4 tröskare
själv, som skulle börja tröskta hans sjö, så han
behövde sina slagor själv, mån Tomten var envis
så han fick låna en, ja villkär att han ställde den
tillbaka i god tid nästa mårn, innan bondens
folk började med sitt trösk som han också gjorde,
som Tomten gott sin väg, så fick bonden å hans husfolks
höra ett öronbedövande gny å väsen, inne från granngården
med Tröskning så åronen på däm höllt på att spricka.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24

m. 10.

Landsmålsarkivets frågelista . M. 24.

Öland.
Ventlinge!

10

Da bonden fick höra efter, så skulle Tomten tröska av hela granngårdens sjörd för en kasse säd, som han betingat sig, jämte en skål gröt, ä en skål mjölk - vilket skulle vara inlevererat till Tomten julafton, efter slutat tröske av tomten, kom han hem med slagan å tackade för lånet, men da bonden fick litta lite närmare på slagan så fick han se att själva slaghäppen var en annan, samt av rent silver, enda felet med den var att den var lite kortare men de var kvickt gjort att sätta i en ny trähäpp i den andras ställe, de betaldes fullt upp.

att ösa säd i säck med soll ^{de} går fort att ^{alla} spilla ut, ty säcken är smut å sollat rätt vidrigt, en säd eller mjölsäck skall ligga med munnen framåt för att bättre kunna kontrollera säckerna, våra väder-
kunnare voro ej så noge om de maldes lusiamatten eller någon annan stygg matt.

Upptecknat i juni 1950 av Gotth: Sjöman född i Ventlinge 1869.

ULMA 20732. G. Sjöman. 1950
ÖL. VENTLINGE
Frgl. M 24